

Міністерство освіти і науки України
Національний університет біоресурсів і природокористування України
ВП НУБіП України «Бережанський агротехнічний інститут»
ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний інститут»
Університет третього віку у Громадці (Польща)
Університет економіки у Бидгощі (Польща)
ВШТІП Академії прикладних наук (Познань, Польща)
Економіко-гуманітарний університет у Варшаві (Польща)
Жешувський університет (Польща)
Поморська Академія в Слупську (Польща)
Познанський університет економіки та бізнесу (Польща)
ЗВО «Подільський державний університет»
Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника
Державний біотехнологічний університет м. Харків
Гартмут Дюбек Товариство економічного і структурного розвитку з обмеженою відповідальністю
(Німеччина)

Матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції
**«Сталий розвиток аграрної сфери: інженерно-економічне
забезпечення»**
Присвячується 125-річчю НУБіП України

Бережани – 2023

УДК 654.071
С 76

*Рекомендовано Вченою радою ВП НУБіП України «Бережанський агротехнічний інститут»
(Протокол № 7 від 28.04. 2023 року)*

Рецензенти:

*І. Ф. Баланюк, доктор економічних наук, професор
М. В. Диха, доктор економічних наук, професор
А. Д. Чикуркова, доктор економічних наук, професор*

Редакційна колегія:

*д.е.н., професорка Д. І. Шеленко (голова); dr. n. sp. Grzegorz Konieczny (замісник);
dr. n. e. Paulina Kolisnichenko, к.е.н., доцентка Т. О. Гуренко; к.е.н. М. Р. Куляк; к.е.н.,
доцентка М. С. Пономарьова; к.е.н., доцентка Г. М. Македон.*

Відповідальна за випуск:

докторка економічних наук, професорка С. М. Судомир

С 76 **«Сталий розвиток аграрної сфери: інженерно-економічне забезпечення»**, матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції, присвячені 125-річчю НУБіП України. Запоріжжя: ФО-П Однорог Т.В., 2023. С. 256.

У збірнику вміщено матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції **«Сталий розвиток аграрної сфери: інженерно-економічне забезпечення»**, присвячені 125-річчю НУБіП України, що відбулася 26 квітня 2023 року у ВП НУБіП України «Бережанський агротехнічний інститут».

Збірник охоплює основні напрями інженерно-економічних наук.

Для науковців, викладачів, аспірантів, студентів вищих навчальних закладів.

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, галузевої термінології, імен власних та інших відомостей.

ISBN 978-617-7823-72-7

@ ВП НУБіП України «Бережанський агротехнічний інститут»

РОЗДІЛ 5. МЕНЕДЖМЕНТ СТАЛОГО РОЗВИТКУ		105
Гудзинський Олексій, Гуренко Тамара	Формування результативної системи управління розвитком підприємств	105
Благун Іван, Вінтоняк Любомир, Костенчук Максим	Використання штучного інтелекту в управлінні маркетинговою діяльністю	107
Горіховська Аліна, Чикуркова Алла	Сталість розвитку аграрної сфери: організаційні аспекти та роль менеджменту у забезпеченні сталого розвитку	109
Диха Марія	Інвестиційне шахрайство як пропозиція на потребу здійснення інвестицій та заходи його унеможливлення	111
Диха Валерій	Управління ризиками енергоринку	115
Копчак Юрій	Формування організаційної культури нових та існуючих підприємств: проблеми та їх вирішення	118
Фурман Діана	Соціальні і екологічні наслідки війни для аграрного сектору економіки	120
Чикуркова Алла	Сільське господарство України в умовах воєнного стану: реалії і загрози	123
Шумінська Ольга	Роль ділової репутації в забезпеченні стійкості функціонування підприємств	125
РОЗДІЛ 6. АГРОІНЖЕНЕРІЯ ТА АГРОНОМІЯ		128
Носко Василь, Дудка Світлана	Екологічні проблеми земель сільськогосподарського користування	128
Ліннік Андрій	Безпека праці при проведенні весняно-польових робіт	129
РОЗДІЛ 7. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ТЕХНІКИ ДЛЯ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ АПК		132
Білик Степанія, Кишин Руслан	Тенденції розвитку конструкцій фронтальних плугів	132

залучення інвестиційних ресурсів може потребувати коригування чинного законодавства, що цілком можна і потрібно реалізовувати під призмою запитів сьогодення.

Також на державному рівні необхідно максимально швидко реагувати на появу незаконних, злочинних шахрайських схем. У правовій, інформаційно-технічній площині унеможливити будь-які прояви незаконної діяльності (у т. ч. у псевдо інвестиційні сфері).

А усім громадянам, щоб не потрапляти на «гачок» шахраїв, доцільно підвищувати свою фінансово-економічну грамотність та психоемоційну стійкість.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України. Документ 2341-III, чинний, поточна редакція від 15.04.2023, підстава – 3000-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
2. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua>
3. Хмельниччина інвестиційна. URL: https://www.adm-km.gov.ua/?page_id=20530
4. Диха М.В., Диха В.В., Болюбаш Є.А. Державно-приватне партнерство: зарубіжний досвід та можливості реалізації в Україні. *Актуальні проблеми економіки*. 2019. № 5. Том.1. С. 51-60.
5. Диха М.В., Диха В.В., Зима В.В. Прямі іноземні інвестиції в економіці України: стан, тенденції та перспективи залучення. *Науковий вісник ІФНТУНГ. Серія: Економіка та управління в нафтовій і газовій промисловості*. 2022. № 2(26). С. 53-64. URL: [https://doi.org/10.31471/2409-0948-2022-2\(26\)-53-64](https://doi.org/10.31471/2409-0948-2022-2(26)-53-64) ; <https://eung.nung.edu.ua/index.php/ecom/article/view/523>
6. Диха М.В. Інтелектуальний капітал у системі забезпечення інноваційного розвитку країни. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2019. № 6. С. 45-49. URL: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2019-276-6-45-49> ; <http://elar.khnu.km.ua/jspui/handle/123456789/8725>
7. Диха М.В., Лямець І.А. Зовнішньоторговельна діяльність України: стан, проблеми, перспективи. *Науковий вісник ІФНТУНГ. Серія: Економіка та управління в нафтовій і газовій промисловості*. 2021. № 1(23). С. 108-117. URL: [https://doi.org/10.31471/2409-0948-2021-1\(23\)-108-117](https://doi.org/10.31471/2409-0948-2021-1(23)-108-117) ; <http://elar.khnu.km.ua/jspui/handle/123456789/10470>
8. Диха М.В., Полозова В.М., Орлов В.В. Венчурна індустрія в Україні: стан, проблеми та шляхи їх вирішення. *Економіка, управління та адміністрування*. 2022. № 2(100). С. 54-61. URL: [https://doi.org/10.26642/jen-2022-2\(100\)-54-61](https://doi.org/10.26642/jen-2022-2(100)-54-61) ; <http://ema.ztu.edu.ua/issue/view/15658> ; <http://elar.khmnu.edu.ua/jspui/handle/123456789/12652>

Валерій ДИХА,

Аспірант, спеціальність 051 «Економіка»,
Хмельницький національний університет,
м. Хмельницький, Україна

УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ЕНЕРГОРИНКУ

Щоденна діяльність людей, суб'єктів господарювання супроводжується ризиками. З початком повномасштабного вторгнення росії на територію

України ризики для життя людей, для ведення бізнесу набули загрозливого характеру; а на територіях, наближених до активних бойових дій – катастрофічного в усіх контекстах. Нажаль, стратегічні превентивні заходи не лише на рівні України, а й іншими країнами цивілізованого світу, у т. ч. щодо забезпечення енергетичної безпеки, не були реалізовані, що описано, зокрема, у публікації [1].

У результаті численних масованих ракетних ударів об'єкти енергетичної інфраструктури зазнали цілеспрямованих впливів з відповідними наслідками (відсутність електропостачання впродовж певних періодів, подача енергії згідно графіка, пошук альтернативних джерел енергії, використання генераторів).

Проте, енергетична галузь у вкрай важких воєнних умовах створює можливості функціонування усіх інших галузей. Працівники енергетичної сфери виконують покладені на них завдання та функції (у т. ч. докладають усі можливі зусилля для відновлення пошкоджених об'єктів інфраструктури). Подальший розвиток енергетичної сфери в Україні має максимально використовувати сприятливі природні умови для генерування вітрової, сонячної та біоенергетики (дивись детальніше [2]).

Дослідження сутності ризику, його ознак, джерел виникнення та наслідків характеризується багатоаспектністю. У публікації [3] висвітлено підходи до трактування ризику в ретроспективі, узагальнено погляди науковців сучасності щодо визначення поняття «ризик», описано суб'єктивний та об'єктивний контексти ризику. Зміст і характерні ознаки ризиків у галузі енергетики обумовлюється впливом специфічних чинників.

Ризиками енергетичного ринку є імовірність виникнення певних наслідків від результатів дій (або бездіяльності) суб'єктів енергоринку, їх взаємодії, впливу чинників зовнішнього середовища та від результатів імовірних цілеспрямованих дій контрагентів.

Об'єднана енергосистема України є сукупністю електростанцій, електричних і теплових мереж, інших об'єктів електроенергетики, що об'єднані спільним режимом виробництва, передавання та розподілу електричної й теплової енергії за їх централізованого керування. У контексті обґрунтування результатів дій (або бездіяльності) суб'єктів енергоринку зазначимо, що місією Міністерства енергетики України є надійне забезпечення споживачів чистою, безпечною, доступною енергією. Належне виконання вище зазначених завдань та функцій Міністерства енергетики України є важливою складовою у системі унеможливлення / нівелювання ризиків енергетичного ринку. Ризики для енергетичного ринку / загрози від результатів дій (або бездіяльності) суб'єктів енергоринку можуть виникати на різних рівнях. Тому важливим є кваліфікованість, фаховість як при прийнятті управлінських рішень представниками відповідних суб'єктів енергоринку, так і при їх виконанні.

Також необхідно враховувати вплив чинників зовнішнього середовища; до того ж, з огляду на специфіку функціонування галузі, він є не лише

прямим, а й, – високий ступінь зворотнього впливу. Функціонування енергоринку у значній мірі обумовлює макроекономічне середовище та умови функціонування інших галузей; функціонування суб'єктів енергоринку має стратегічне значення; орієнтири розвитку атомної енергетики, відновлювальних джерел енергії тощо визначаються у документах державного рівня.

Ризики цілеспрямованих впливів на суб'єкти господарювання потенційно можуть бути від внутрішніх контрагентів (працівників галузі/підприємств), так і від зовнішніх контрагентів. В умовах війни ризики цілеспрямованих дій на об'єкти енергетики є очевидними.

Архіважливим для України є ефективний енергоменеджмент, реалізація передумов для розвитку відновлювальної енергетики, передусім біоенергетики, інноваційний характер повоєнного розвитку енергетики, що аргументовано у публікаціях [4; 5]. Необхідно підвищувати реалізацію потенціалу країни, використовувати відходи сільського господарства, деревини тощо як джерел енергії для посилення енергетичної безпеки, яка обумовлюється низкою чинників [6].

Також для розвитку енергетичного ринку, для його інвестиційної привабливості доцільними є використання інструментів хеджування. Адже із впровадженням таких інструментів підвищується зацікавленість учасників енергетичного ринку до трейдингу, з'являється можливість хеджування цінних ризиків, а ринок електричної енергії стає прозорішим. Строковий ринок електроенергії є надзвичайно привабливим для інвесторів; перехід до такого ринку електричної енергії обумовлює забезпечення відкритості та доступності для нових учасників завдяки посиленню ролі біржових інструментів.

Певним кроком до запровадження механізму хеджування ризиків учасників енергетичного ринку із застосуванням деривативів стало підписання меморандуму про співпрацю торговими майданчиками «Українська енергетична біржа» та ДП «Оператор ринку» у березні 2021 р. [7]. У рамках співпраці передбачалася робота над введенням форвардних контрактів із постачанням електричної енергії або без постачання, над обігом ф'ючерсних контрактів і опціонів.

Нажаль, із початком повномасштабного вторгнення росії в Україну енергетична система України зазнала цілеспрямованих атак. Проте, більш ніж на рік раніше запланованого терміну (16 березня 2022 р.) енергосистема України була остаточно від'єднана від енергомереж росії та білорусі та повністю синхронізована з енергомережею континентальної Європи ENTSO-E. Відповідне рішення було ухвалено об'єднанням системних операторів ENTSO-E 11 березня 2022 р. [7]. Синхронізація роботи української та європейської енергетичних систем надає ряд переваг учасникам ринку електричної енергії, однак ставить перед ними нові виклики. Функціонування енергетичної сфери в Україні має відповідати нормам та стандартам ЄС, тобто мають повноцінно функціонувати конкурентні ринки природного газу й електроенергії з

прозорим ціноутворенням та належним захистом споживачів. Прозорі ринкові відносини на конкурентних засадах створять додаткові стимули для розвитку відновлювальних джерел енергії та наблизять Україну до цілей вуглецевої нейтральності. Реалізація комплексу заходів, направлених на вступ України до Європейського Союзу є орієнтиром для планування відбудови і подальшого розвитку енергетики в Україні.

Список використаних джерел:

1. Диха М.В., Диха В.В. Функціонування енергетичної сфери України в умовах війни. *Сучасні проблеми інформатики в управлінні, економіці, освіті, подоланні наслідків Чорнобильської катастрофи в умовах воєнного стану*: матеріали XXI Міжнар. наук. семінару (4-8 липня 2022 р., м. Київ – оз. Світязь). Київ: НАУ. 2022. С. 18-20. URL: <http://elar.khmnu.edu.ua/jspui/handle/123456789/13186>
2. Диха М.В., Диха В.В. Енергетична безпека України у контексті загроз запуску «Північний потік-2» *Інструменти регулювання національної економіки та національної безпеки в умовах сучасних глобальних викликів*: зб. наук. праць за матер. VI Міжнар. наук.-практ. конф. (5 листопада 2021 р.). Хмельницький: ХНУ. 2021. С. 60-63. URL: <http://elar.khnu.km.ua/jspui/handle/123456789/10862>
3. Диха В. Лук'янова В. Ризики енергоринку: сутність дефініції та характеристики. *Modeling the development of the economic systems*. 2023. № 1. С. 28-36. URL: <https://doi.org/10.31891/mdes/2023-7-4>
4. Диха М.В., Диха В.В. Енергоменеджмент у системі стратегічного управління. *Розвиток України та її регіонів: реалії і перспективи*: матеріали VII Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. (20 жовтня 2021 р.). Хмельницький: ХТЕК КНТЕУ. 2021. С. 52-56. URL: <http://elar.khnu.km.ua/jspui/handle/123456789/11539>
5. Диха В.В., Диха М.В. Інноваційний розвиток енергетики у системі повоєнного розвитку України. *Фінансово-економічна платформа парадигмальних змін повоєнного розвитку України*: матеріали I Всеукр. наук.-практ. конференції присвячена пам'яті проф. Войнаренка Михайла Петровича (27-28 жовтня 2022). Хмельницький: ХНУ. 2022. С. 46-48. URL: <http://elar.khmnu.edu.ua/jspui/handle/123456789/13099>
6. Voynarenko Mykhaylo, Dykha Mariia V., Mykoliuk Oksana, Yemchuk Ludmyla and Danilkova Anastasiia. Assessment of an enterprise's energy security based on multi-criteria tasks modeling. *Problems and Perspectives in Management*. 2018. 16(4), 102-116. URL : [http://dx.doi.org/10.21511/ppm.16\(4\).2018.10](http://dx.doi.org/10.21511/ppm.16(4).2018.10)
7. Міністерство енергетики. URL : <https://mev.gov.ua/storinka/istoriya-enerhetyky>

Юрій КОПЧАК,

к.е.н., доцент, доцент кафедри менеджменту і маркетингу,
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника,
м. Івано-Франківськ

ФОРМУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ НОВИХ ТА ІСНУЮЧИХ ПІДПРИЄМСТВ: ПРОБЛЕМИ ТА ЇХ ВИРІШЕННЯ

Кожне нове та діюче підприємство бажає вирізнитися своєю індивідуальністю, що сприяє підтримці його репутації на належному рівні і є